

EEN NATUURVISIE

Van de drie kenmerkende landschappen van Fryslân (klei, veen en zand) staat het laagveenlandschap voor de grootste veranderingen. It Lege Midden is een complex landschap met grote contrasten. Landschapsarchitect Peter de Ruyter ervoer er de schoonheid toen hij als *author in residence* in het Skriuwersarkje bij de Veenhoop werkte aan zijn boek 'Vloeiend landschap'. Daarnaast is de veenweide voor hem ook een uitdagend landschap vanwege de noodzaak om met goede, integrale ideeën te komen. Hij schreef er een visie over, in opdracht van It Fryske Gea, bekeken vanuit haar natuurgebieden.

Tekst: Joke Schaapman, foto: Dico de Klein

Wat De Ruyter het meest verraste tijdens zijn verblijf in het gebied was de grote overgang tussen het weidelandschap en de moerasnatuurkernen. In de ark met uitzicht op de petgaten hoorde hij vogels en zag hij vuistdikke libellen. Nog geen vijfhonderd meter

verderop heerste doodse stilte in een schraal weidelandschap. Het overtuigde hem nog meer van de grote ecologische waarde van de natuurgebieden. It Fryske Gea vond dat die waarde in de eerdere provinciale veenweidevisie nog onvoldoende was belicht. Daarom

Peter de Ruyter werkte onder meer het Bûtefjild uit als voorbeeld voor de aanpak uit de visie.

Foto: Annemarie Hoogwoud

op de Veenweide

vroeg zij De Ruyter een nieuwe visie te ontwikkelen. De titel vat de strekking mooi samen: 'Stean foar it fean'.

Wat is er aan de hand?

Eeuwenlang had het veenweidegebied een hoog waterpeil. In de jaren '60 van de vorige eeuw werd het peil drastisch verlaagd om het geschikter te maken voor de landbouw. Hierdoor verdwijnt het veen in hoog tempo uit Nederland. Daarbij komt CO₂ vrij. In Fryslân gaat het jaarlijks om zo'n 1,5 miljoen ton, evenveel als 165.000 huishoudens en 30 procent van de totale uitstoot in de provincie Fryslân. Daar wat aan te doen is niet de enige opgave waar we voor staan. Ook de instandhouding van de biodiversiteit (Natura 2000), behoud van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden, de grotere extremen in het weer en de eisen die deze stellen aan de Friese boezem, fosfaten die ooit in het gebied terecht zijn gekomen en de beheerbaarheid vragen oplossingen.

Andere natuur

Om die in de visie te kunnen aanreiken, bracht De Ruyter met een aantal medewerkers van It Fryske Gea een bezoek aan het veenweidegebied in het westen

Zevenstappenplan

Door de zeven stappen uit de visie 'Stean foar it fean' te volgen, kunnen goede keuzes worden gemaakt die bijdragen aan het behoud van laagveenlandschap voor de toekomst:

- Stap 1 : Landschappelijke ligging
- Stap 2 : Hydrologische situatie
- Stap 3 : Natuurdoelen
- Stap 4 : Koppelkansen
- Stap 5 : Maatregelen
- Stap 6 : Governance
- Stap 7 : Evaluatie

Meer weten over het stappenplan? U vindt het op onze website: www.itfryskegea.nl/stean-foar-it-fean

van ons land. Zo veel mogelijk is gekeken naar gebieden die vergelijkbaar zijn met de verschillende soorten veengebieden van It Fryske Gea. Van de randzone waar het veen nog maar heel dun is tot laagveenmoerassen met de status van Natura 2000-gebied.

De bezoeken waren leerzaam. Maar de antwoorden die in Noord- en Zuid-Holland zijn gevonden, zijn volgens De Ruyter niet één op één te vertalen naar Fryslân. Het peil wordt hier bijvoorbeeld veel lager gehouden, waardoor het moeilijker wordt water vast te houden in de natuurgebieden die steeds hoger komen te liggen ten opzichte van het snel dalende weideland. Het gevolg is niet alleen dat de gebieden verdrogen, maar ook dat ze verzuren. Ze worden afhankelijker van stikstofrijke regenwater waardoor de grondwaterafhankelijke natuur plaatsmaakt voor zuurminnende natuur.

Stappenplan naar duurzame toekomst

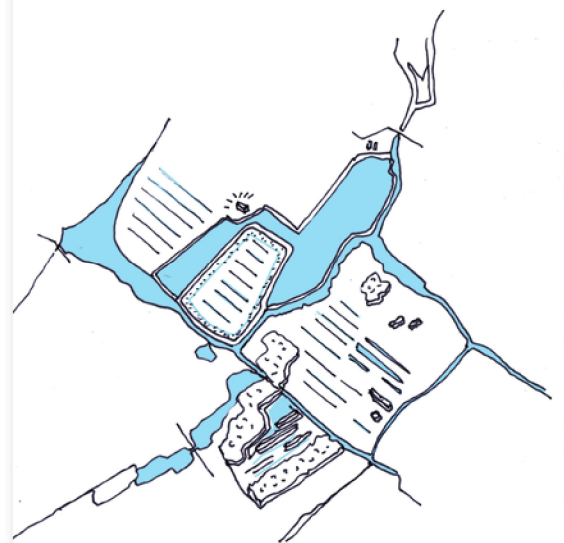
De Ruyter bracht de lessen uit de andere veenweidegebieden en ruim negentig jaar beheerervaring van It Fryske Gea samen in een stappenplan voor een 'volhoudbare toekomst van het laagveenlandschap'. Hierin nam hij de herkenbaarheid van de ontstaansgeschiedenis als belangrijk uitgangspunt mee. De zeven stappen (zie kader) gaan uit van de specifieke situatie van een gebied, de doelen en wie er nodig zijn om die te bereiken. Daarnaast is het volgens hem ook van belang om goed naar de koppelkansen te kijken. Juist door de complexiteit van de opgaven, is er op dat punt veel mogelijk. Iedereen heeft belang bij goede oplossingen en als die in samenhang kunnen worden gevonden, levert dat vaak ook extra draagvlak en slagkracht op. De oprichting van een 'veenfonds' dat gronduitruil mogelijk maakt, is daar wat hem betreft een voorbeeld van. De zeven stappen kunnen volgens De Ruyter in het gedroomde scenario behalve een

soortenrijker weideland, betere ecologische verbindingzones en toekomstbestendige natuurgebieden ook een voor bewoners en bezoekers aantrekkelijker veenweidegebied opleveren, waarin het goed recreëren is.

Met deze visie gaat It Fryske Gea de komende maanden op pad om ervoor te zorgen dat de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden van dit bijzondere en complexe veenweideland stevig in alle plannen voor het gebied terugkomen.

Bûtefild

Een van de gebieden die landschapsarchitect Peter de Ruyter als voorbeeld voor de aanpak volgens de zeven stappen heeft uitgewerkt is het Bûtefild. Hierin tekende hij onder meer een vergrote zoetwaterplas met een brede uitloper langs de weilanden als seizoens- en piekberging en ecologische verbindingzone, waarvan bijvoorbeeld de otter gebruik kan maken. Dit laat mooi zien hoe verschillende functies naast elkaar kunnen blijven bestaan en elkaar kunnen versterken en de veenweiden ook nog eens aantrekkelijker kunnen maken als bijvoorbeeld wandelgebied.

Schets van het Bûtefild.